

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh444>

XVIII. YÜZYIL OSMANLI-AVUSTURYA SİYASİ İLİŞKİLERİ

Uğur KURTARAN*

Özet

Osmanlı diplomasi literatüründe “Beç” ya da “Nemçe” olarak geçen Avusturya ile olan münasebetleri XVI. yüzyıla kadar gitmektedir. Bu tarihlerde Batı’nın en güçlü devleti olan Avusturya ile doğunun en güçlü devleti Osmanlılar arasında Mohaç Meydan Savaşı başlayan mücadeleler, XVIII. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir. Belirtilen bu üç yüz yıllık sürede ilişkilerde ilk zamanlarda Osmanlı Devleti’nde olan üstünlük, XVII. yüzyılın başlarında sona ermiş ve XVIII. yüzyılda Avusturya’nın üstünlüğü başlamıştır. Bu makalede 1526’da başlayan ve 1791 yılında sona eren Osmanlı Avusturya ilişkilerinin XVIII. yüzyıldaki süreci ele alınmıştır. Buna göre 1718 Pasarofça ile başlayan bu yeni dönemde yaşanan siyasi ve askeri değişimlerin diplomasi alanındaki yansımaları incelenmiştir. Temel amaç askeri ve siyasi gelişmelere paralel olarak gelişen Osmanlı diplomasisinde XVIII. yüzyılda yaşanan değişimler üzerinde Avusturya ile bu dönemde yaşanan gelişmelerin etkisini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: *Osmanlı, Avusturya, XVIII. yüzyıl, diplomasi, antlaşma.*

Ottoman-Austria Political Relations In 18th Century

Abstract

Austria relations which was mentioned as “Beç” or “Nemçe” in Ottoman diplomacy literatur can be dated to 16th century. In this period, struggles which started with Mohaç Battle between Austria which was the strongest state of west and Ottomans which was the strongest state of east continued until the end of 17th century. Initially Ottomans had a superior position in the three century mentioned. This superiority finished in the beginning of 17th century and the superiority of Austria emerged in the beginning of 18th century. In this article, Ottoman-Austria relations which started in 1526 and continued until 1791 in 18th century is evaluated. The reflections of Political and martial changes in the new period started with Pasarofça treaty in 1718 to

---

* Yrd. Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

diplomacy is discussed. The main aim is to show the changes in Ottoman diplomacy in 18th century parallel with martial and politic changes and the influence of Austria relations of the term to these changes. .

Key Words: *Ottoman, Austria, 18th century, diplomacy, treaty.*

GİRİŞ

Anadolu'nun kuzeybatısında küçük bir uç beyliği olarak tarih sahnesine çıkan Osmanlılar, zamanla Anadolu ve Balkanlarda hızla genişleyerek bir imparatorluk hâline gelmişlerdir (İnalçık, 1993: 510-520). Fetih politikasını Batı yönüne çeviren devletin en önemli yayılma sahası şüphesiz Avrupa yönüne olmaktadır. Ancak Avrupa devletleri ilk kez 1389 yılında Kosova Meydan Muharebesi'nde müttefik orduların Osmanlılar tarafından mağlubiyetinden rahatsız olarak, onları kendi aralarında düzenledikleri Haçlı Seferleri'yle durdurmayı denemişlerdir. Bu dönemdeki Osmanlı-Avusturya ilişkileri Avusturya'nın Haçlı Seferleri'ne asker göndererek yardım etmesiyle sınırlıdır (Savaş, 2002: 555-556).

Bundan sonra Balkanlar'da ilerleyen ve gelecekte Avrupa için büyük bir siyasi güç olacak olan Osmanlılara karşı ilk ciddi direnişi, Avrupa'nın merkezinde olmasından dolayı kendilerini Hıristiyanlığın savunucusu olarak gören Macarlar göstermiştir. 1389 yılındaki Kosova Meydan Muharebesi'nin ardından Avrupa savunmasında Osmanlı Devleti ile tek başına mücadele edemeyeceğini anlayan Macarlar, 1396 yılında Niğbolu'da yeni bir Hıristiyan Haçlı Seferi düzenlediyse de büyük ümitlerle düzenlenen bu sefer de Haçlılar için hüsrana ve yenilgi ile sonuçlanmıştır (Benda, 1975: 85-88). Yine 1444 Varna ve 1448 II. Kosova Muharebelerine Avusturya kuvvetleri de katılmışlar ise de Osmanlılar karşısında ağır bir yenilgiye uğratılmışlardır (Çeliker, t.y: 20).

Ardından özellikle Balkanların ve İstanbul'un fethinden sonra Avrupalı devletlerle diplomatik trafik doğal olarak yoğunlaşmıştır (Savaş, 1999: 643). İstanbul'un 1453 yılında Fatih Sultan Mehmed tarafından fethedilmesi, Osmanlı fetih politikasının zirve noktasına ulaştığını gösterirken, bundan sonra Avrupa'nın irili ufaklı devletleri bu yeni siyasî, diplomatik ve askerî gücü hesaba katmak zorunda kalmışlardır (Kurtaran, 2009: 24-25). Bu devletlerden birisi de Osmanlı Devleti'nin batı siyasetindeki baş aktörlerden birisi olan Avusturya'dır. Taraflar arasında ilk kez 1526 yılında Mohaç Meydan Savaşı ile başlayan siyasî ve askerî ilişkiler I. Dünya Savaşı'na kadar devam etmiştir. Bu çalışmada Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında XVIII. yüzyılda yaşanan siyasî ve askerî ilişkiler ile buna bağlı olarak taraflar arasında yapılan

XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasî İlişkileri

antlaşmalar ve diplomatik ilişkiler üzerinde durulmuştur. Temel amaç, XVIII. yüzyılda iç ve dış politikada önemli bir değişim sürecine giren Osmanlı Devleti'nin en önemli rakiplerinden birisi olan Avusturya ile münasebetlerini değişen tarihi süreç içerisinde değerlendirmektir.

1.XVIII. Yüzyıla Kadar Osmanlı-Avusturya İlişkileri

XV. yüzyılda İstanbul'un fethiyle gücünün zirvesine ulaşan Osmanlı Devleti XVI. yüzyıla girildiğinde Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Seferi ve Mısır'ın fethiyle doğu ve güney siyasetinde büyük bir gelişme göstermiştir. Yavuz'un 1520 yılında ölümü ile yerine geçen Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı Devleti fetih politikasını Batı'ya yöneltmiştir. (Savaş, 2002: 555). Kanuni ilk olarak Belgrad'ı fethetmiş (Feridun Ahmed Bey, 1274: 515; Baysun, 1989: 477) ve bu sayede Osmanlıların Macaristan içerisine ilerleme sürecini başlatmıştır (İlgürel, 1989: 32; Vocelka, 1977: 15-25).

Ardından yaşanan Mohaç Meydan Muharebesi'nden sonra Macarların yenilmesi ve Macaristan'ın Osmanlı Devleti'ne katılması ile Osmanlı Avusturya ilişkileri de fiilen başlamıştır (David, 1992: 347). Bu şekilde başlayan Osmanlı-Avusturya ilişkileri I. Dünya Savaşı'na kadar devam etmiş olup, bu mücadeleler siyasal ve diplomatik açıdan üç dönemde incelenebilir:

1. Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanatı döneminden itibaren başlayarak, Osmanlı Devleti'nin Avusturya Habsburg İmparatorluğu'na göre daha kuvvetli olduğu ve buna bağlı olarak müzakere pozisyonunun daha iyi olduğu Zitvatoruk Barış Antlaşması'na (1606) kadar olan dönem.

2. Zitvatoruk Barış Antlaşması'ndan başlayarak, Karlofça Barış Antlaşması'na (1699) kadar olan ve her ne kadar Zitvatoruk Barışı ile tarafların diplomatik olarak eşit haklara sahip olması sağlanmış olsa da Osmanlı Devleti'nin askeri güç olarak Avusturya Habsburg Hanedanı'ndan daha üstün olduğu dönem.

3. 1699 tarihli Karlofça Barış Antlaşması ile başlayan ve Osmanlı Devleti'nin çözüme devrine rastlayan devre; bu dönemde Osmanlıların siyasi durumu Avusturya'ya göre daha zayıftır ve artık saldırı politikalarının geçerli olduğu dönem geri kalarak, Osmanlılar için uzun yıllar devam edecek olan savunma dönemi başlamıştır (Savaş, 1992: 14).

Mohaç'dan sonra iki hükümdarın Macaristan'ın hâkimiyeti için yaptığı savaşlar, 1529 I. Viyana Kuşatması ve 1532 Alman Seferleri gibi savaşların

ardından 1533 yılında imzalanan İstanbul Antlaşmasıyla sona ermiştir (Çeliker, t.y: 26; Savaş, 2002: 556).

Antlaşmayla Avusturya'nın Macaristan'daki Osmanlı hâkimiyetini kabul etmekle birlikte, Macaristan üzerindeki iddialarından vazgeçmemesi, tarafları yine karşı karşıya getirmiştir. Taraflar arasındaki mücadelelerden yenik ayrılan Ferdinand'ın talebi ile Osmanlı Devleti ile Habsburglar arasında 18 Haziran 1547 yılında yeni bir antlaşma imzalanmıştır (Feridun Bey, 1275: 76-78; Altuğ, 2002: 19). Ancak bu antlaşmadan sonrada tarafların arası düzelmemiş ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde 1562 ve 1566 tarihlerinde Osmanlı Devleti ile Habsburg İmparatorluğu arasında yeni antlaşmalar imzalanmıştır (Kurtaran, 2009: 53-63).

Kanuni'den sonra yerine geçen II. Selim ile yeni Avusturya kralı II. Maximilian arasında 1568 tarihinde 8 yıllık Edirne Antlaşması imzalanmış (BOA. A. DVNS. DVE. d. Nemçelü Ahidnâmesi, nr. 57 / 1: 1-3) ve bu antlaşmanın süresi dolmadan Avusturya'nın talebi ile II. Selim tarafından 8 yıl geçerli olacak şekilde (1574) ve (1576) tarihlerinde Avusturya'ya iki yeni antlaşma daha imzalanmıştır (Kütükoğlu, 1989: 615-625; BOA. A. DVNS. DVE. d. Nemçelü Ahidnâmesi, nr. 57 / 1: 3-5).

1576 tarihindeki antlaşmadan sonra hudutlarda meydana gelen sorunlar ve halkın şikâyetleri sebebiyle 1592 yılında tekrar başlayan savaşların sonucunda 1606 yılında Zitvatoruk Antlaşması imzalanmıştır (BOA. A. DVN. DVE. d. Nemçelü Ahidnâmesi, nr. 57 / 1: 5-7; Erim, 1953: 16-17; Uzunçarşılı, 1988: 96-97). Antlaşma ile ilk defa padişahın dışında ona denk bir hükümdarın varlığı kabul edilirken, bu şekilde Osmanlı Devleti'nin siyasî literatüründe XVI. yüzyılda kazanılan diplomaside hiçbir devleti eşit haklara haiz kabul etmeme anlayışı XVII. yüzyılın başlarında sona ermiştir (Bozkurt, 1994: 5-11). Ardından bu antlaşmanın 1615 (BOA. A. DVN. S DVE. d. Nemçelü Ahidnâmesi, nr.57 / 1: 7-10), 1627 (BOA. A. DVNS. DVE. d. Nemçelü Ahidnâmesi, nr.57 / 1: 10-14) ve 1649 (BOA. A. DVNS. DVE. d. Nemçelü Ahidnâmesi, nr.57 / 1: 17-19) yıllarında yenilenmesiyle taraflar arasında 1663 yılına kadar süren uzun bir barış dönemi yaşanmıştır (Uzunçarşılı, 1988: 191-193).

1663'te yeniden başlayan savaşlarda Osmanlıların üstünlüğü sonucunda 1664 yılında taraflar arasında Vasvar Antlaşması imzalanmıştır (BOA. A. DVNS. DVE. d. Nemçelü Ahidnâmesi, nr.57 / 1: 17-19; Uzunçarşılı, 1988: 411; İlgürel, 1993: 60). Bu şekilde Avusturya ile önce 10 yıllık bir süre için

XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasî İlişkileri

imzalanan Vasvar Antlaşması'nın hükümleri daha sonra uzatılarak, 1683 yılındaki Viyana Muhararası'na kadar yürürlükte kalmıştır (Sertoğlu, 1962: 2121; Savaş, 1992: 557). Bu tarihlerde başlayan ve 16 yıl süren savaşların ardından 1697 yılında Zenta'da alınan büyük yenilginin ardından İngiltere ve Hollanda'nın arabuluculuğunda Osmanlı Devleti ile Avusturya, Venedik ve Lehistan arasında Karlofça Barış Antlaşması imzalanmıştır (Uzunçarşılı, 1988: 589-594; Erim, 1953: 25-26; Savaş, 1992: 566). Antlaşma ile 1683 yılından beri devam eden savaşlar sona ererken, antlaşmanın 25 yıl süreyle geçerli olacağı kabul edilmiştir (Erim, 1953: 26-34; Abou-El Haj, 1999: 359-365). Bu şekilde Karlofça Antlaşması ile II. Viyana yenilgisinden sonra 16 yıl süren ve üç dört cephede devam eden savaşlar sona ererken, Osmanlı Devleti, Erdel, Temeşvar ve Banat dışındaki tüm Macaristan'ı Avusturya'ya terk etmek zorunda kalmıştır (Savaş, 1992: 558). Osmanlı diplomasi anlayışında da önemli bir dönüm noktası teşkil bu antlaşma ile tarihinde ilk kez toprak kaybeden ve ilk kez arabulucu kullanan Osmanlı Devleti'nin Batılı devletler karşısındaki üstünlüğü sona ermiştir.

2.XVIII. Yüzyılda Osmanlı Avusturya İlişkileri

Karlofça Antlaşması ile başlayan XVIII. yüzyılda Osmanlı-Avusturya ilişkilerinin üçüncü devresi başlarken Osmanlı Devleti'nin çözülme devrine rastlayan bu dönemde Osmanlıların siyasi pozisyonu Habsburg Hanedanı'na göre zayıflamış durumdadır. Antlaşmayla Avrupa'dan çekilmeye başlayan Osmanlılar, Batı karşısında savunma pozisyonuna girmiş ve uzun yıllar devam edecek olan bu süreçle birlikte kimi dönemlerde yaşanan kısmî başarılarla rağmen, Batı karşısında ağır yenilgiler almıştır (Uzunçarşılı, 1988: 594-595). XVIII. yüzyılın başından itibaren yaşanan bu siyasi ve askeri değişimler, yapılan antlaşmalara ve taraflar arasındaki diplomatik ilişkilere de yansımış olup, bu yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti daha ılımlı bir politika içerisine girmiştir.

Yüzyılın ilk padişahı olan ve Sultan II. Mustafa'nın Edirne Vakası ile tahttan indirilmesinin ardından tahta geçen Sultan III. Ahmed döneminde devletin temel politikası ilk dönemde (1703-1718) Karlofça'da kaybedilen toprakları geri alma, ikinci dönemde ise (1718-1730) Batı'nın üstünlüğünü kabul ederek, Batı tarzında ıslahatlar yapmak olmuştur. Bu çerçevede yüzyılın başlarında Rusya ile savaşa girişen Osmanlı Devleti 1711'de imzaladığı Prut Antlaşması ile kaybettiği yerleri geri almıştır. Bununla kendine güveni gelen

Osmanlı Devleti 1716 yılında Karlofça Antlaşması ile Venedik'e bırakılan Mora Yarımadası'nı geri almıştır (Yalçınkaya, 2002: 71).

Gelişmelerden rahatsız olan Avusturya'nın 15 Nisan 1716'da Venedik ile bir antlaşma yaparak savaşa girmesiyle zor durumda kalan Osmanlı Devleti Petervaradin'de ağır bir yenilgiye uğratılmıştır. Savaş sırasında Sadrazam Damat Ali Paşa'nın şehadetinin yanı sıra, Osmanlı savaş kampı Viyana bozgunundan sonra bir kez daha Avusturyalıların eline geçmiştir. Bu arada Sırbistan, Bosna, Temeşvar, Eflak ve Boğdan güzergâhlarının açılması ve Osmanlı kuvvetlerinin geri çekilmelerini fırsat bilen Avusturya komutanı Prens Eugene Banat'ı istila ederken, ardından Orta Avrupa'nın merkezi konumundaki Belgrad'ı ele geçirmiştir (Ünal, 1974: 49). Avusturya'nın Niş bölgesine saldırması üzerine İngiltere ve Felemenk devletlerinin tavassutu ile Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın sadaretinde 1718 yılında Pasarofça Antlaşması imzalanmıştır (BOA. A. DVNS. DVE. d. Nemçelü Ahidnâmesi, nr. 57/1: 55-61; Tükin, 1964: 514-523). 25 yıllık bir süre için imzalanan bu antlaşmaya göre: Osmanlı Devleti Banat, Küçük Eflak ve Belgrad dahil olmak üzere kuzey Sırbistan ve Bosna'nın kuzeyinde kalan bölgeleri Avusturya'ya geri vermiştir (Savaş, 2002: 559).

Venedik'ten ise Atik Mora ve bazı yerler alınarak, karşılığında Bosna-Hersek sahillerindeki bazı yerler terk edildi. Bu şekilde XVIII. yüzyılda ortaya çıkan Osmanlı-Avusturya savaşlarının ilki sona ererken, bu savaşlardan zaferle ayrılan Habsburg hanedanı oldu (Roider, 1982: 107). Pasarofça Antlaşması'ndan sonra Osmanlı Devleti Avrupa cephelerinde genişleme siyasetini bırakarak, başta Avusturya olmak üzere Rusya ve diğer devletlerin kendi aleyhine genişlemelerini engelleyecek savunma tedbirleri almaya başladı. Böylece Avrupa sınırlarını güvence altına alan Osmanlı Devleti'nde "Lâle Devri" olarak adlandırılan diğer dönemlerden farklı bir diplomasi ve siyasi anlayışın hâkim olduğu yeni bir dönem başladı. 1718-1730 yıllarını kapsayan bu dönemin en önemli özelliği Osmanlı Devleti'nin Batı'nın mutlak üstünlüğünü kabul ederek, batı tarzında ıslahatlar yapmaya başlamasıdır (Aktepe, 1979: 344-349). Bu açıdan Avusturya ile imzalanan Pasarofça Antlaşması Osmanlı Devleti'nde önemli değişimlerin yaşandığı yeni bir süreci başlatmıştır. Batı'nın mutlak üstünlüğünün kabul edildiği bu yeni dönemde diplomatik alanda da önemli değişimler yaşanmış ve tarihlere kadar Avrupa'ya hiçbir şekilde elçi göndermeyen Osmanlı Devleti ilk kez geçici surette elçi göndermeye başlamıştır.

XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasî İlişkileri

Bu süre içerisinde dönemin sadrazamı Damat İbrahim Paşa'nın İran'a karşı açtığı savaşlar ülkede büyük bir huzursuzluk ortaya çıkardı ve bu durum 28 Eylül 1730'da Sadrazam Damat İbrahim Paşa ve yakınlarını hedef alan Patrona Halil İsyanı ile sonuçlandı. Dönemin padişahı III. Ahmed'in sadrazam ve yakınlarını azledip boğdurtması bile isyancıları yatıştıramazken, Edirne Vakası'ndan 27 yıl sonra İstanbul'da çıkan bu isyan sonucunda III. Ahmed tahttan indirilerek, yerine Sultan I. Mahmud¹ getirildi (Savaş, 2002: 559).

1730 yılında Patrona Halil Ayaklanması ile amcası III. Ahmed'in yerine tahta geçen Sultan I. Mahmud tahta çıktıktan sonra ilk iş olarak tahta çıkmasına vesile olan Patrona Halil ve yandaşlarını ortadan kaldırarak, siyasî istikrarı yeniden sağladı (Uzunçarşılı, 1988: 125). Ardından ıslahat hareketlerine yönelen padişah, bir yandan Batı tarzı ıslahatlar yapmak için Avrupa'dan teknik ve askerî uzmanlar getirirken, diğer yandan da cephelerde meydana gelen yeni gelişmeler ve savaşlarla ilgilenmeye başladı (Ünal, 1974: 66-67). Osmanlı Devleti bu dönemde 1731'den itibaren devam eden İran savaşları ile ilgilendiği için Batı ile herhangi bir şekilde çatışmaya girmek istememesine rağmen, 1736 yılında tam İran savaşlarının durakladığı sırada Avusturya ve Rusya ile yeni bir savaşa girmek zorunda kaldı (Yalçınkaya, 2002: 83).

XVIII. yüzyıla ait bu ilk Osmanlı-Avusturya ve Rusya harbinin temel sebebi Rusya'nın Osmanlı Devleti üzerinde yüzyılın başlarından beri takip ettiği mevcut politikalarının gerçekleştirmek amacıyla Avusturya İmparatoru VI. Şarl ile gizli bir antlaşma imzalamasıdır (Uzunçarşılı, 1988: 252; Roider, 1982: 63). Taraflar arasında yapılan antlaşmaya göre Avusturya görünüşte Ruslarla Osmanlıların arasını bularak süre kazanacak ve savaş hazırlıklarını tamandıktan sonra saldırıya geçip, Osmanlı Devleti'ni iki cephede birden savaşmak zorunda bırakacaktı (Uzunçarşılı, 1988: 252-253; Köse, 2002: 541). Bu arada Rusların Prut ve Edirne muahedelerine uymayarak Lehistan Krallığı meselesine askeri müdahalede bulunmaları ve Mareşal Münnich komutasındaki ordularını Lehistan'a sokarak kendi adayları olan III. Ogüst (Augustos)'u kral olarak seçtirmeleri ilişkilerin daha da gerilmesine sebep oldu (Dukaki-zâde, 1928: 1; Uzunçarşılı, 1988: 251). Yine ilerleyen dönemlerde Azak kalesine saldıran Rusların Don nehrinde asker bulundurmaları ve İran savaşları sırasında

---

¹ Sultan I. Mahmud dönemi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Uğur Kurtaran (2012). "Sultan Birinci Mahmud ve Dönemi", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Osmanlı kuvvetlerinin Rusların protestosu üzerine geri dönmek zorunda kalması iki devleti yeni bir savaşın eşiğine getirdi (Şemdanizâde, 1974: 40-41).

Bu gelişmelerin ardından Rusların Or-kapu'yu teslim alarak, Kırım'a saldırıp Bahçesaray'ı yakmaları ve Azak'ı almaları üzerine Fransa'nın teşvikleri sonucunda Rusya'ya savaş açıldı (Selâhi, t.y: Var. 64b-68a). Bu arada Avusturya elçisi olan Ludving von Talman Bâb-ı Âli'yi çeşitli bahanelerle oyalarken Osmanlı ordusu karadan ve denizden Ruslar üzerine saldırıya geçtiği sırada daha önce anlaşılan iki devletten önce Rusya daha sonra da Avusturya savaşa girecekti (Uzunçarşılı, 1988: 259). Aradan geçen bu süre içerisinde hazırlıklarını tamamlayan Avusturya ordusu üç koldan taarruza geçerek, Banyaluka, İzvornik ve Eflâk taraflarını zapt etti (Yılmaz, 1999: 109). Bu sırada Rusların Özi'ye saldırısı sonucunda kele düşerken (Dukakin-zâde, 1928: 8; Erbakan, 1862: 27-28) başta Yahya Paşa olmak üzere ileri gelen kişiler esir edildi (BOA. A. DVNS. MHM. d. nr. 142: 253). Osmanlı kuvvetlerinin üst üste aldıkları başarısız sonuçlardan cesaret alan Avusturya kuvvetleri 12 Temmuz 1737'de Niş kalesini muhasara ederek, fazla bir direnişle karşılaşmadan kaleyi teslim aldılar (Uzunçarşılı, 1988: 270). Bu durumun yaşanmasında Osmanlı Devleti'nin Avusturya üzerinden herhangi bir saldırı beklememesi ve hazırlıksız yakalanmasıdır. Ancak Osmanlı Devleti Avusturya ve Rusya'nın bu saldırılarına karşısında kısa sürede toparlanarak, karşı harekete geçti ve özellikle Avusturya karşısında önemli başarılar elde edildi. Buna göre Sultan I. Mahmud tarafından görevlendirilen Vezir Köprülü-zâde Ahmed Paşa komutasındaki ordular tarafından Niş geri alınırken, Vidin civarındaki başka bir Avusturya ordusu da İvaz Mehmed Paşa tarafından yenilgiye uğratıldı (Sertoğlu, 1962: 2499-2500). Daha sonra yaşanan Banyaluka Savaşı'nda Bosna valisi Hekimoğlu Ali Paşa'nın Avusturya kuvvetlerini ağır bir yenilgiye uğratması (Suphi, 2007: 389-391; Danişmend, 1971: 25-26) üzerine 1738 tarihinde Avusturya'nın da isteği ile Fransa arabuluculuk görevini üstlendi. Ancak 1738 Nisan'ında Fransa elçisinin Pasarofça Antlaşması'na dayanan 3 maddelik sulh teklifi üstün durumda olan Osmanlı Devleti tarafından kabul edilmedi (Uzunçarşılı, 1988: 280). 1738'de Sadrazam Yeğen Mehmed Paşa tarafından Sebeş ve Lugoş kalelerini zapt edilerek, Belgrad'a akınlar yapıldı (Dukaki-zâde, 1928: 18-21; Yalçınkaya, 2002: 849). Ardından Toz Mehmed Paşa komutasındaki Osmanlı kuvvetlerinin Kornia muharebesinde Avusturya kuvvetlerini mağlup etmesi sonucunda 1738 ve 1739 yıllarında Tuna boyunca ilerleyen Osmanlı kuvvetleri tarafından Belgrad, Semendire, Orsova ile diğer

XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasî İlişkileri

şehir, kasaba ve kaleleri ele geçirildi. Bu şekilde 1718 Pasarofça Antlaşması ile kaybettiği yerleri geri alan Osmanlılar, Tuna savunma hattını yeniden oluşturdular (Aktepe, 1985: 162-163).

Bu arada yeni sadrazam İvaz Mehmed Paşa'nın kuvvetlerinin Hekimoğlu Ali Paşa komutasındaki Bosna kuvvetleriyle birleşmesi sonucu güçlenen Osmanlı orduları Avusturya'ya doğru harekete geçti. Niş'e kadar ilerleyen Osmanlı kuvvetleri burada yapılan müzakerelerin ardından Belgrad'a gitme karar aldılar. Bu arada Osmanlı Devleti'nin ilerlemesi karşısında harekete geçen ve Hisarcık önlerine gelen Avusturya ordusu ile burada yapılan savaş sonucunda Avusturya orduları mağlup edildi. Bu zaferin ardından Osmanlı orduları 25 Temmuz Pazar günü Belgrad'ı kuşattı ve uzun süren bir muhasaradan sonra Belgrad kale komutanı Vallis İmparatora mukavemet edemeyeceğini bildirdi ve kaleyi teslim etti (Uzunçarşılı, 1988: 291). Bu şekilde Osmanlı tarihinde oldukça önemli bir yer olan ve 1718 yılında Pasarofça Antlaşması'yla kaybedilen Belgrad geri alındı. Tüm bu gelişmelerin sonucunda taraflar arasında barış müzakereleri yeniden başladı (Şemdanîzâde, 1974: 90-91; Koçu, 1934: 51)².

Avusturya İmparatoru barış görüşmeleri için General Kont Nayberg'i murahhas olarak gönderirken, taraflar arasında arabuluculuk yapmakla görevlendirilen Fransız elçisi Marki dö Vilnov'da orduya davet edildi. Ardından Fransız elçisi Avusturya delegesi Kont Nayberg ile Osmanlı Devleti temsilcileri Reisülküttap Mustafa Efendi, ordu kadısı Esat Efendi ve mektupçu Ragıp Efendi (Koca Ragıp Paşa) ile heyete sonradan katılan Bosna valisi Hekimoğlu Ali Paşa arasında görüşmeler başladı (BOA. A. DVNS. MHM. d. nr. 147: 50-53). Görüşmelerde Avusturya delegesi İmparator'dan aldığı talimatlar gereğince Küçük Eflak ve Sırbistan'ı terk edeceklerini, karşılığında ise Belgrad'ın kendilerinde kalmasını Sava ve Tuna nehirlerinin ise iki taraf arasında sınır olmasını teklif etti. Avusturya isteklerinin Osmanlılarca kabul edilmemesine rağmen, Fransız elçisinin çabaları ile uzlaşma sağlandı (Mustafa Münif, t.y: Var. 26a-48a; Hammer, 1996: 515-156)

Bunun üzerine 18 Eylül 1739 günü sabah saat altıda tören yapılmadan Avusturya adına General Nayberg ile Osmanlı Devleti adına Vezir-i azam İvaz Mehmed Paşa Belgrad Antlaşması'nı imzaladılar (Ragıp Paşa, t.y: Var. 11a-37a; Muahedat Mecmuası, 1296: 120; Erim, 1953: 81-92; Baysun, 1989: 480).

² Ayrıntılı bilgi için bk. Ragıp Paşa (t.y). *Fethiye-i Belgrad*, Süleymaniye Ktph. Esad Efendi Ksm. nr. 365512, Var. 11a-25b.

Bu şekilde Avusturya ile Osmanlı Devleti (I. Mahmud- VI. Şarl) arasında 27 sene geçerli olacak olan ve 23 madde ve bir hatimeden oluşan Belgrad Antlaşması imzalandı (BOA. A. DVNS. DVE. d. Nemçelü Ahidnâmesi, nr. 59 / 3: 185-191; Erim, 1953: 81-94).

Belgrad Antlaşması'ndan sonra muahedenin kesin bir şekilde sonuçlandırılması ve dostluk gösterisi için 1740 yılında Cânibî Ali Efendi³ (Şemdanizâde, 1974: 95-96; M. Süreyya, 1996: 257; Mustafa Hattî Efendi, 1999: 19-20) Viyana'ya gönderildi (Aktepe, 1989: 10-12). Ayrıca Avusturya tarafından büyük elçi Anton Korfız Ulufeld İstanbul'a gelerek burada bir yıl kaldı. Elçinin İstanbul'dan ayrılmasından sonra kendisine sekreterlik yapmış olan Heinrich von Penkler (Savaş, 1992: 37)⁴ 1743 yılında Avusturya elçisi olarak İstanbul'a geldi ve 1747 yılında orta elçilik görevine getirildi (Savaş, 2002: 560). Bu şekilde karşılıklı elçilerin gelip gitmesi ile taraflar arasında barış ve dostluk süreci pekiştirilmiş oldu.

Böylece Osmanlı Devleti yüzyılın başlarından itibaren dış politikada savunmaya dayalı bir politika izlemesine rağmen, Sultan I. Mahmud döneminde (1730-1754) Avusturya ve Rusya gibi iki güçlü devleti yenmiş ve Osmanlı tarihinin son kazançlı antlaşmasını imzalatmayı başarmıştır. Antlaşma ile 22 sene Avusturya'nın elinde kalan Belgrad Kalesi'ni geri alan Osmanlı Devleti, Rusya'ya karşı askeri operasyonlarda pek başarılı olamamışsa da, Avusturya'yı barışa zorlayarak, müttefiki Rusya'dan ayırmak suretiyle, Rusya'ya da aynı barışı imzalatmıştır. Rusya ile imzalanan 16 maddelik Belgrad Antlaşması ile Rus cephesinde aleyhine olan durumu kendi lehine çevirmiştir (Savaş, 1996: 219-253).

Bu şekilde Sultan I. Mahmud döneminde 1739 yılında imzalanan Belgrad Antlaşması'ndan sonra her iki devlet arasındaki ilişkiler, son Osmanlı-Avusturya Savaşı'na kadar (1787-1790) barış içinde devam etmiştir (Savaş, 2002: 560). Bu açıdan 27 yıllık bir müddet için imzalanan Belgrad Barış Antlaşması 48 yıllık bir barış dönemi sağlarken, birtakım problemlere rağmen bu dönem XVIII. yüzyıl Osmanlı-Avusturya münasebetlerinin barış ile geçen en

---

³Cânibî Ali Efendi: Tersane'de yetişerek Cânib olmuşur. Ardından bu görevde senelerce kaldıktan sonra 1732'de Defterdâr-ı Şikk-ı Evvel ve Defter Emîni ve sonra Rûznâme-i Evvel, 1740 yılında Rumeli payesiyle Viyana elçisi olup, döndükten sonra 1741'de Tersane Emîni ve 1742'de ikinci kez Defterdâr-ı Şikk-ı Evvel olmuşur ve 1743 yılında vefat etmiştir.

⁴Heinrich Von Penkler: Bâb-ı Âli'de Avusturya temsilcisi olan Penkler, 1719'da "Dil Oğlani" olarak İstanbul'a geldi ve 1727'ye kadar, Avusturya'nın İstanbul'daki dâimi elçisi olan Dirling'in yanında çalıştıktan sonra Avusturya'ya dönerek saray tercümanlığı yaptı.

XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasî İlişkileri

uzun dönemini kapsamaktadır. Tarihçiler tarafından bu barış döneminin nedeni olarak Avrupa'da yaşanan Avusturya Taht Savaşları (1740-1748) ve sonra da Yedi Yıl Savaşları (1756-1763) meşgul bulunması ve padişahlarla sadrazamların imparatorluğu çatışmalardan uzak tutma çabaları gösterilmektedir (Shaw, 1962: 334).

Belgrad Antlaşması'ndan 1 yıl sonra Avrupa'da Avusturya verasetinden kaynaklanan ve 8 yıl sürecek olan yeni bir savaş süreci başlamıştır. Buna göre 1740 yılında Avusturya kralı VI. Karl'ın ölümünden sonra yerine kızı Maria Theresia (1740-1780) geçmiştir. (Uzunçarşılı, 1988: 238). Bu durumun temel sebebi VI. Karl'ın erkek çocuğunun olmaması ve daha önce kendisi hayatta iken yasallaşan imparatorluk topraklarının bölünmez bütünlüğünü korumayı ön gereken kanun (pragmatische sanktion)⁵dur (Savaş, 2002: 566). Fakat bu yeni durum Habsburg Hanedanlığı'nda gözü olan asilzadelerin mücadeleleri başlatmış olup, İmparatoriçe'nin seçimini tanımayan Bavyera Arşidükü Karl Albert ve Hohenzollerin Hanedanı (Prusya Kralı) II. Fredrich Fransa'nın da yardımı ile veraset iddialarında bulunmuşlardır. Hatta bunlardan Karl Albrecht “pragmatische sanktion”u hiçe sayarak 1745 yılında Avusturya-Roma İmparatoru seçilmiştir (Hattı Mustafa Efendi, 1999: 8).

Avrupa'da başlayan bu Veraset savaşlarında Bavyera, Saksonya ve İspanya İmparatoriçe Maria Theresia'ya karşı saldırıya geçmiştir. Bu durum karşısında müttefik arayışına giren Avusturya ise İngiltere, Rusya ve Hollanda ile birleşmiştir (Bozkurt, 1994: 39). Sekiz sene devam eden (1740-1748) savaşlar, 1748 yılında imzalanan Aix-la-Chapella Barışı ile sona ererken, savaş sonucunda Maria Theresia'nın veraset hakkı onaylanmış ve Avusturya'nın Avrupa'daki pozisyonundan atılması düşüncesi başarısız olmuştur (Savaş, 1992: 47). Avrupa'da yaşanan bu veraset savaşını konumuza taşımamızın asıl sebebi ise, süreçten Osmanlı Devleti'nin de olumsuz etkilenmesidir. Buna göre savaşlar sebebiyle yaşanan sıkıntılardan dolayı Avrupa'dan gelecek çeşitli eşyaların gelmemesi ile ülkede birtakım ekonomik sıkıntıların yaşanmasına neden olmuştur. Bunun üzerine harekete geçen Sultan I. Mahmud savaşan devletlerin arasını bulmak için faaliyetlere başlamış ve muharip devletlerin başvekillerine birer mektup göndererek, harbe son verilmesi için tavassut edebileceğini bildirmiştir (Sertoğlu, 1962: 2537).

---

⁵ Ülkenin bölünmezliğini ve paylaşılmazlığını garantileyen kanun olup, 1703 yılında hazırlanmış ve kanuna bağlanmış 19. 04. 1713 tarihinde Çasar VI. Karl tarafından ilân edilmiştir.

Bu arada Avrupalı devletler tarafından sıkıştırılan ve zor durumda kalan Avusturya İmparatoriçesi Osmanlı Devleti'ne babasının sağlığında onayladığı Belgrad Antlaşması'nı tanıdığını bildirmiştir (Şemdanizâde, 1974: 135). Barışın daimi kalmasını ve antlaşmaya kocasının da dahil edilmesini isteyen Maria Theresia'nın talebi Sultan I. Mahmud tarafından olumlu karşılanmış ve Nemçe hükümetinin de kabul ettiği üzere 18 Eylül 1739 günü imzalanan Belgrad Antlaşması'nın bütün şartlarına ve maddelerine hâle gelmeksizin Osmanlı Devleti tarafından dahi korunacağı⁶ bildirilmiştir (BOA. A. DVNS. NMH. d. nr. 8: 268-269). Bu arada tarafların arasını açmak isteyen Fransız diplomasisinin bütün çalışmalarına rağmen, Sultan I. Mahmud'un barışçıl kişiliği ve Avusturya'nın İstanbul'da bulunan elçisi Penkler'in yoğun gayretleri⁶ ile 1739 tarihli Belgrad Antlaşması, 27 Mayıs 1747 tarihinde hiçbir maddesi değiştirilmeden ve süresiz olarak yenilenmiştir (BOA. A. DVNS. DVE. d. Nemçelü Ahidnâmesi, nr. 57/ 1: 259-263; HH. nr. 1428/ 58472; Muahedat Mecmuası, 1294: 135-142; Şemdanizâde, 1974: 135; Hammer, 1991: 86-87; Savaş, 1997: 222).

Ardından Maria Theresia'nın kocası olan ve topraklarında Fransızların hak iddia ettikleri Toskana ve Lonthingon Arşidükü Franz Stefan'ın da Bâb-ı Âli tarafından teyit ve temdidini rica ettiği barışa dahi edilmesini istediği için Avusturya Roma İmparatoru ve Toksana Düka-i Kebir'i Franz Stefan (Fransesco)'a 17 maddeden oluşan bir ahidnâme itâ buyrulmuştur (BOA. DVNS. DVE. d. Nemçelü Ahidnâmesi, nr. 59/ 3: 15-23)⁷.

Bu şekilde Fransa'nın bütün kışkırtmalarına rağmen, Avusturya'ya karşı sergilenen diplomatik tavır neticesinde 1739 yılında imzalanan Belgrad Barışı'nın süresiz uzatılması ile (1747 İstanbul Barışı) Avusturya Roma İmparatorluğu ile ilişkilerde uzun bir barış dönemine girilmiştir. Bu barış ile Avusturya-Roma İmparatorluğu iki cephe arasında kalmaktan kurtulmuş ve Osmanlı Devleti'nin böyle zor bir zamanda gösterdiği vefakârlıktan minnettar kalarak söz verdiği barışı uzun yıllar muhafaza etmiştir. Ayrıca diplomatik açıdan da önemli bir süreç olan bu antlaşma ile Osmanlı Devleti ilk kez "müddet-i memdude" ile süresiz bir antlaşma imzalamış olup, bu durum XVIII. yüzyılda Osmanlı diplomasisinde yaşanan değişimlerin bir göstergesidir. Çünkü

⁶ Penkler'in Maria Theresia tarafından Belgrad Antlaşması'nın teyit ve temdidi için görevlendirildiğine dair tavrı için bk. BOA. C. HR. nr. 187/ 9323.

⁷ "Tarafların hümâyûn-ı hazret-i şehriyâriden hâlâ müntehâb Roma İmparatoru ve Toksana'nın dükâ-i kebîri olan Fransesco nâm dükâyâ i'tâ buyurulan ahidnâme-i hümâyûnun sûretidir".

XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasî İlişkileri

daha önceki dönemlerde hiçbir batılı devletle uzun süreli barış antlaşmaları yapmayan bir Osmanlı söz konusudur.

1739 Belgrad Barış Antlaşması'ndan sonra Osmanlı-Avusturya hududunun çizilmesi konusu ele alınmış ve bu iş için yeni sadrazam Nişancı Ahmed Paşa, (Sertoğlu, 1962: 2519-2520) Said Efendi ve Mevkûfâtî El-hac Mehmet Efendi⁸ (Savaş, 1996: 253) görevlendirilmiştir (Şemdanizâde, 1974: 139-140). Bu arada sınır tahdit heyetine (sınır mollası) olarak katılan Ebu Sehl Numan Efendi⁹ (Savaş, 1997: 440) de Osmanlı Avusturya hududundaki görüşmeleri rapor etmiştir (Savaş, 1997: 440).

Bu şekilde Osmanlı ve Nemçe muhadditlerin aralarında yaptıkları ortak çalışmalar sonucunda, hunkalar¹⁰ (Savaş, 2002: 564) koyularak Osmanlı-Avusturya sınırı 10 Mayıs 1741 günü belirlenmiştir. Yeni sınırlara göre 1739 Belgrad Antlaşması'ndan sonra Belgrad'tan Bosna'ya varıncaya kadar yüz altmış saatlik mesafedeki on bir adet kale ve çardak dokuz yüzden fazla kasaba ve köy Osmanlı Devleti'nde kalmıştır (Sertoğlu, 1962: 2520). Böylece Sultan I. Mahmud'un 24 yıllık saltanatında Osmanlı Avusturya ilişkilerinde üstünlük tekrar Osmanlı Devleti'ne geçmiş ve uzun yıllar sürecek olan bir barış dönemi başlamıştır. Sultan I. Mahmud'un ölümüyle yerine geçen III. Osman'ın 3 yıllık (1754-1757) saltanatı döneminde de Osmanlı-Avusturya ilişkilerindeki barış süreci devam etmiştir. Ardından 30 Ekim 1757 yılında vefat eden III. Osman'ın yerine geçen III. Mustafa'nın hükümdarlığı döneminde Osmanlı-Avusturya ilişkilerinde yeni gelişmeler yaşanmakla birlikte, barış süreci korunmuştur.

III. Mustafa tahta geçtikten hemen sonra adet olduğu üzere, hükümdarlığını bildirmek için şıkk-ı sani defterdarlığı rütbesiyle, Resmi Ahmed Efendi'yi muvakkat (geçici) elçi olarak Viyana'ya göndermiştir (Kurat, 1990: 24). Bu şekilde Osmanlı Devleti'nin son döneminde dış politika da başlayan

---

⁸ Eskiden Sivas'a bağlı Kemaliye kasabasında doğmuş 1726'da İstanbul'a gelmiş ve bir sene sonra Tebriz'e Müftü olarak tayin edilmiştir. 1737 yılında Kazasker olarak Kırım Yarımadası'ndaki Kefe şehrine gönderilmiş ve 1741 yılında molla olarak Osmanlı-Avusturya sınır heyetine katılmış ve muhtemelen 1755 yılında ölmüştür.

⁹ Ebü Sehl Numan Efendi (1700?-1755?)Eğin'de doğmuş ve genç yaşta temayüz etmiştir. 1727-1735 yılları arasında Tebriz'e müftü olmuş ve bu görevi müteakip (1736) Kırım'a ordu kadısı olarak tayin olunmuştur. Çeşitli yörelerde reaya ve idareciler arasında meydana gelen karışıklıkların kolaylıkla üstesinden gelmiş ve 1740 yılında İran'a giden sefaret heyetine ordu kadısı olarak katılmıştır. Bu görevden sonra yine naiblik yapmış ve en son 1755 yılına kadar Manisa mahkemesinde kadı olarak görev yapmıştır. Ne zaman vefat ettiği bilinmemektedir.

¹⁰ Hunka; Sırpça "Humka" kelimesinden gelmekte olup "Sınır Tepesi, Sınır Taşı" anlamına gelir. Yani sınırların belirlenmesi için işaret olarak yapılan tepe anlamında kullanılmaktadır.

barış dönemi III. Mustafa döneminde (1757-1774) de devam edecektir. Osmanlı'nın Avrupa'da uyguladığı bu barış döneminin bu kadar uzun ve etkili olmasının başlıca sebeplerini Alaattin Yalçinkaya birkaç önemli sebebe bağlamaktadır. Bunların birincisi Avrupa devletlerinin Avusturya Veraset savaşları (1740-1748) ve sonra da Yedi Yıl Savaşları'yla (1756-1763) meşgul olmaları; ikinci olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun ezeli ve en güçlü düşmanı olan Avusturya'ya karşı yine Alman olan Protestan Prusya'nın orta ve doğu Avrupa üzerinde izlediği yayılcı siyaset nedeniyle hem Avusturya ve hem de Rusya'yı meşgul etmesi ve son olarak; İran'da 1747'de Nadir Şah'ın öldürülmesinden sonra İran'ın yarım asır gibi bir süre için fetret devri yaşamasıyla doğu sınırlarında herhangi bir tehlikenin olmamasıdır (Yalçinkaya, 2002: 88). Bu üç sebep bizce de etkili sebepler olup, bunlara bir de Sultan I. Mahmud'dan itibaren göreve gelen padişahların barışçıl yapılarını eklemek mümkündür.

Sultan III. Mustafa 1739 Belgrad Barışı'ndan sonra başlayan sükûnet dönemini devam ettirmek istemesine rağmen, özellikle Avrupa'da yaşanan Yedi Yıl Savaşları döneminde, başta Fransa olmak üzere Avrupalı diğer devletler sürekli olarak Osmanlı'yı bir ittifak içerisine almak için uğraşıyorlardı (İlgürel, 1993: 155). Bu amaçla ilk olarak Prusya Kralı, Bab-ı Âli'yi Avusturya cephesinde kendi yanında kullanabilmek amacıyla temasa geçti. Bunun için 1755 yılında gerçekleştirilemeyen Prusya Osmanlı Tedafüi ve Ticaret Antlaşması'nın biraz değiştirilmiş şekliyle yapılmasını isteyen Prusya, Karl Adolf von Rexin isimli elçisini tekrar 28 Eylül 1756'de İstanbul'a gönderdi (Beydilli, 1985: 34).

Prusya böyle bir antlaşmayla Avusturya ve Rusya'ya karşı tedbir almış olacak ve böylece Avusturya'nın güçlenmesini engelleyerek kendisi de ezilmekten kurtulacaktı. Prusya'nın bu düşünceler ile İstanbul'a gönderdiği elçisi Rexin'e "Osmanlı Devleti Prusya'nın müttefiki olmayı kabul eder ve yedi sene harplerinde Avusturya'ya saldırırsa padişahın, Macaristan Sultanı kabul edileceğini" dahi bildirme yetkisi verdi. Rexin, Avrupa'da siyasî durumun değişmesi, Fransa, Avusturya ve Rusya'nın bir araya gelmesi sonucu Osmanlı Devleti'nde oluşan tedirginlikleri önleyerek, Osmanlı'yı kendi yanına çekmeye çalışıyordu. Böylece Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesini bekleyen Prusya ve bunu önlemeye çalışan Avusturya arasında diplomatik mücadele dönemi başladı. Bu mücadeleye Fransa kralı Versailles'in İstanbul'daki elçisi Charles

XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasî İlişkileri

Vergenes de katıldı. Gelişen süre içerisinde Osmanlı Prusya ile bir Ticaret ve Dostluk Antlaşması imzaladı (22 Mart 1761) (Tansel, 1946: 146-147).

Bu arada Osmanlıların barışı korumak adına izlediği politikaya rağmen, Rusya ile daimî anlaşmazlık devam etmektedir. Türk topraklarında emperyalist emeller besleyen Ruslar, Gürcistan'ı Osmanlı'ya karşı teşvik ettiği gibi, Yunanistan, Arnavutluk, Karadağ, Eflak ve Boğdan'da Hıristiyanlar arasında taraftar kazanmaya çalışmaktadır. Diğer taraftan Rusya yapılan antlaşmalara aykırı olarak, sınır boyunda yeni kaleler inşa ederek, askeri hazırlıklar yapıyordu. Kral Stanislas Panyatavski aracılığıyla Lehistan'da hâkim duruma geçen Ruslar, Leh vatanperverlerine karşı acımasız ve insafsız davranıyorlardı (İlgürel, 1993: 159).

Rusların bu müdahalelerine karşı olan Leh yurtseverler, Bar Konfederasyonu (Confederation de Bar) adlı bir teşkilât kurarak mücadeleye başladılar ve bağımsızlıklarını kazanmak amacıyla Osmanlı Devleti'nden yardım isteyerek, karşılığında Podolya'yı Osmanlı'ya vermeyi vaat ettiler. Bütün bu gelişmelerden sonra 8 Ekim 1768'de Lehistan'ı himaye maksadıyla Rusya'ya savaş açıldı. Ancak 6 Temmuz 1770'de Rus savaş gemileri tarafından "Çeşme faciası" ile Osmanlı donanması tamamen yakıldı (Yücel ve Sevim, 1988: 54-55).

Çeşme'den sonra Ege adalarına saldıran Ruslar hedeflerine ulaşamayınca, Mart 1770'de Kırım'a saldırmaya başladılar ve Kırım Rusların istilasına uğrayarak Han Selim Giray İstanbul'a kaçtı. Kırım'da herhangi bir mukavemetle karşılaşmadan içeriye doğru ilerleyen Ruslar, Kefe, Kerç ve Yenikale gibi şehirleri de ele geçirdiler. Karada ve denizde üst üste alınan yenilgiler üzerine Bab-ı Âli sulh teklifinde bulundu ve Tuna nehrinin güney kıyısındaki Küçük Kaynarca köyünde yedi saatlik bir müzakereden sonra 17 Temmuz 1774'te Küçük Kaynarca Antlaşması imzalandı (Erim, 1953: 114-135). Bu antlaşmayla yüzyıllar boyu Osmanlı Devleti tarafından pek dikkate alınmayan ve diplomatik protokolde XVIII. yüzyılın başlarına kadar eşit hakları haiz muhatap kabul edilmeyen Rusya Osmanlı Devleti'ne büyük üstünlük sağladı ve müzakere pozisyonu daha güçlü bir seviyeye ulaştı.

III. Mustafa'dan sonra tahta geçen Sultan I. Abdülhamid döneminde (1774-1789) Osmanlı-Avusturya ilişkilerinde uzun yıllardır süren barış dönemi sona ermiştir. Buna göre 1768'de Rusya'ya savaş ilan eden Osmanlı Devleti, bu durumu bir beyanname ile ilgili devletlere bildirmiştir. Bab-ı Âli Rusların Lehistan üzerindeki politikalarını bildiren çok tafsilatlı bir mektubu da

Avusturya'ya göndererek bu savaş esnasında Avusturya'nın tavrının ne olacağı sorulmuştur. Avusturya ise aniden çıkan bu Osmanlı-Rus savaşında ülkesini bu harbin dışında tutmak istiyordu ve verdiği cevapta tarafsız kalacağını bildirdi. Ancak, Rusların Hotin'i ele geçirmesi üzerine Avusturya Türklerin yok olacağını düşünmeye başlayarak politikasını değiştirdi. Avusturya, Osmanlı'nın savaşı kaybetmesini önlemedikçe Rusların Balkanlar'ı ele geçireceğini düşünüyor ve bunu kendi çıkarları için uygun bulmuyordu. Buna rağmen Rusya ile savaşı göze alamayan Avusturya'nın arabuluculuk yoluyla iki devleti uzlaştırma çabasında başarılı olamadı. Bundan sonra, Rusların Osmanlı Devleti'ne karşı aldıkları başarılarından cesaretlenen Avusturya, Osmanlı Devletinin bu güçsüz anından istifade ederek Bukavia'nın kendisine verilmesini istedi. Bu şekilde tarihinde ilk defa savaşı göze alamayan Osmanlı Devleti delegeleri aracılığı ile Avusturya'nın İstanbul elçisi Baran Van Thugut arasında yapılan, 8 Mayıs 1775 tarihli bir antlaşma ile Avusturya'nın Lehistan (Polonya)'dan aldığı Galiçya ve Lodamirya eyaletlerine, Erdel ve Boğdan arazisinden gidip gelebilmeleri için, Bukovina ve çevresi Avusturya'ya bırakıldı (Koçu, 1934: 104-105).

Bu arada 1768-1774 savaşlarında Osmanlıları hezimete uğratan ve Küçük Kaynarca Antlaşması'yla Kırım'ın ilhaki önündeki engelleri aşan II. Katarina Osmanlı toprakları üzerinde daha geniş emeller beslemeye başladı. 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun eski gücünün kalmadığını anlamasıyla birlikte Kuzey Karadeniz kıyılarında, Kafkaslarda ve Balkanlar'da yeni hareketlerde bulunmayan Rusya, kendisi gibi bu bölgelerde yayılmak isteyen Avusturya ile ittifak yaptı. Bu şekilde XVIII. yüzyılın son çeyreğine girilen bu süreçte yeni bir Osmanlı-Avusturya ve Rusya savaşının belirtileri ortaya çıkmaya başladı (İlgürel, 1985: 221).

İki devletin hükümdarları II. Katerina ve II. Joseph bu amaçları gerçekleştirmek amacıyla 1780 yılı Mayıs ayında Mohilef'de yaptıkları görüşmede, Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarının paylaşılması konusu ele alınarak aralarından bir plân yaptılar. 1782'de St. Petersburg'da yeniden bir araya gelen iki devlet Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşılması projesine son şeklini vererek, kendi aralarında gizli bir antlaşma yaptılar (Ünal, 1974: 96). Bu şekilde Doğu Avrupa konusunda rakibi olan Avusturya'yı yanına alan Rusya Osmanlı İmparatorluğu ile olan ilişkilerini daha da sertleştirerek bazı tehdit ve isteklerde bulundu (İlgürel, 1985: 221).

XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasî İlişkileri

Bu arada Rusya'nın sürekli olarak genişlemesinden ve Avusturya ile ittifak yapmasından endişelenen Prusya ile İngiltere de, Osmanlı Hükümeti'ni Rusya'ya karşı bir savaş açmaya teşvik ediyordu. Tüm bu gelişmelerden sonra, bu duruma bir son vermek isteyen Sadrazam Koca Ragıp Paşa, Rus elçisine bir ultimatom verdi. Rusların Bab-ı âli'den istedikleri şartlarla ilgili olan bu ultimatomun Ruslar tarafından reddedilmesi üzerine Ruslara karşı savaş ilân edildi (Yalçınkaya, 2002: 109). Rusya'ya savaş ilânından altı ay sonra, Avusturya hükümeti elçisi İstanbul'daki Herbert Ratkal ile Osmanlı hükümetine bir nota göndererek "Avusturya'nın Rusya'nın müttefiki olması nedeniyle onlarla birlikte savaşa katılacaklarını" bildirerek Osmanlı Devleti'ne karşı resmen savaş ilân etti (Bozkurt, 1986: 102).

Böylece Osmanlı İmparatorluğu, Rusya ile savaşmayı düşünürken karşısında aynı anda birde Avusturya çıkınca Osmanlı kuvvetlerini ikiye ayrılarak iki cepheden birlikte savaşmak zorunda kaldı. Fakat devlet, Rusya'ya harp ilan etmesine rağmen yapılacak bu seferin alt yapısının hazır olmaması ve Rusların aynı durumda olmalarından dolayı iki devlet de yaz aylarına kadar savaş hazırlığı yaptılar (Danişmend, 1972: 66). Savaş iki cephede olduğu için Sadrazam Koca Yusuf Paşa, Avusturya cephesine giderken, eski Sadrazam Şahin Ali Paşa Rus cephesinden ve Kaptan-ı Deryâ Gazi Hasan Paşa da denizde orduya kumanda etti (Köse, 1992: 447). Savaşın başlamasından sonra Yaş ve Hotin kalesi Rus'ların eline geçerken, Karadeniz'de şiddetli çarpışmalar oldu. Bunun sonucunda ise Özi kalesi Rusların eline geçti. Kalenin düşmesiyle büyük üzüntüye kapılan Padişah I. Abdülhamid 7 Nisan 1789'da öldü ve yerine III. Selim geçti (Uzunçarşılı, 1988: 232-234).

XVIII. yüzyılın son padişahı olan III. Selim'in saltanatında Osmanlı Avusturya ilişkilerinin son safhası yaşanmıştır. Buna göre Boğdan'a yerleşen Rusların Tuna nehrine geçerek, Kalas'ı işgal etmeleri üzerine, III. Selim 7 Haziran 1789'da Koca Yusuf Paşa'yı sadrazamlıktan azlederek yerine Cenaze Hasan Paşa'yı tayin etti (Danişmend, 1972: 68). Daha sonra orduda yeni düzenlemeler yaparak Yaş taraflarında toplanmakta olan Rusları geri püskürtme görevi de Kemankeş Mustafa Paşa'ya verildi. Fakat onun bütün gayretlerine rağmen, 1 Ağustos 1789'da yaşanan Fokşani mağlubiyeti ile ordunun tüm ağırlığı Rusların eline geçti. 22 Eylül 1789 tarihindeki Boze bozgunundan sonra ise, Rusya Akkerman, Basarabya ve Bender'i, Avusturya ise Belgrad ile Semendire'yi ele geçirdi (İlgürel, 1993: 235).

Böylece, III. Selim'in tahta çıkmasıyla, savaşın kaderinin Osmanlı lehine döneceği beklenirken 1789 yaz ayı savaş harekâtının da yine birçok bozgun ve kayıpla sonuçlanması neticesinde, Avusturya ve Rusya'ya karşı siyasî bir müttefik bulabilmek arayışına girildi ve ilki İsveç ile ikincisi ise Prusya ile anlaşmalar imzalandı. Baltık denizine yerleşmek için Rusya'ya düşman olan İsveç, sıranın kendine geldiğini düşünerek, 1788 yılında Rusya'ya savaş ilân etti. Osmanlı Devleti ile savaş boyunca kendisine para yardımı yapma konusunda anlaşan İsveç, karşılığında Rus donanmasını meşgul ederek Osmanlı ordularının Akdeniz'de Ruslarla uğraşma zorunluluğunu ortadan kaldırdı. Nihayet iki devlet içinde büyüyen Rus tehlikesi karşısında 11 Temmuz 1789 tarihinde Osmanlı-İsveç Antlaşması imzalandı (Koçu, 1934: 109-110).

Osmanlı Devleti'nin ittifak antlaşması imzaladığı diğer devlet ise Prusya'dır. Prusya, Osmanlı Devleti'nin bütün cephelerde sıkıntıya düştüğü zaman, Rusya'nın Doğu Avrupa'da büyük bir güç olarak çıkmasından endişelenmeye başlamıştır. Bunun üzerine İstanbul'daki elçisi aracılığıyla Osmanlı'ya başvuran Prusya, bir ittifak antlaşması yapılmasını ve bu konuda bir senet verilmesini istemiştir. Osmanlı tarihinde daha önce hiç rastlanmayan bu olay, uzun zaman devlet adamları tarafından tartışıldı ve fikirler ikiye ayrıldı. Fakat Osmanlı ordularının Rusya ve Avusturya karşısında yenilgiye uğraması üzerine 31 Ocak 1790 tarihinde beş maddelik Prusya ittifakı imzalandı (Beydilli, 1984: 21).

Osmanlı Devleti ile Prusya arasında yapılan bu ittifakla Rusya ve Avusturya'ya karşı ortak bir cephe oluşturulması hedefleniyordu. İttifaktan sonra Osmanlı Devleti ilkbaharda başlayacak seferler için hazırlıklara başladı. 23 Şubat'ta İmparator II. Josef'in ölümü ve yerine II. Leopold'un geçmesinden sonra Avusturya, kazanılan nihaî bir zaferle çekilmek istiyordu (İlgürel, 1993: 240-242). Nitekim Osmanlı'nın Avusturya karşısında kazandığı Yergöğü zaferiyle Avusturya barışa yanaşmak zorunda kaldı. Görüşmeler, Bohemya sınırlarına yakın Reichenbach'da, Prusya'nın müttefikleri İngiltere ve Felemenk temsilcilerinin de katılımıyla yapıldı ve sonuçta bu devletler kendi aralarında 27 Temmuz 1790'da anlaştilar (Uzunçarşılı, 1988: 568-569). Bu şekilde Reichenbachk Antlaşması'ndan sonra Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında barış için görüşmelere başlandı. Sonuçta, 18 Eylül 1790'da Yergöğü sahasında Prusya'nın arabuluculuğu ve kefaleti ile dokuz aylık bir süre için mütareke imzalandı (Beydilli, 1984: 101).

XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasî İlişkileri

Avusturya ile yapılan mütareke sonrası barış yolları açılmıştır ve uzun süren görüş ayrılıklarından sonra Osmanlı Devleti'nin önerdiği Zıştovi'de,¹¹ (Uzunçarşılı, 1988³: 571) görüşmeler başladı. Zıştovi görüşmesini yürütmek üzere, Osmanlı Devleti Reisülküttap Abdullah Birri Efendi'yi, Avusturya Baron de Herberth Ratka'lı Prusya da İstanbul elçisi Lucchesin'i temsilci atadı. Bu temsilcilerin başkanlıklarında ki heyetlerin Zıştovi'ye gelmesi üzerine 5 Aralık 1790 da görüşmeler başladı (Erim, 1953: 169-175). Zıştovi'de yapılan barış görüşmeleri çok çekişmeli geçti hatta Haziran 1791'de görüşmeler kesilerek Avusturya temsilcileri Bükreş'e döndüler. Ancak Fransa'da ihtilalin meydana getirdiği gelişmeler üzerinde Prusya ve Avusturya'nın Fransa'ya karşı aralarında Pilnitz Antlaşması'nı yapmalarından yani Avusturya'nın dikkatlerini daha çok batıya, Fransa'ya doğru çevirmek zorunda kalmasından sonra, Zıştovi görüşmelerine yeniden başlandı. Sonuçta, Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında 4 Ağustos 1791'de Zıştovi Barış Antlaşması imzalandı (BOA. A. DVNS. Nemçelü Ahidnâmesi, 59/3:31-34).

Bu şekilde 1791 Zıştovi Antlaşması'nın imzalanması ile 16.yüzyılın başlarında başlayan Osmanlı Devleti ve Avusturya arasında devam eden savaşlar sona ermiştir. Osmanlı Devleti, Avusturya ile savaşı sona erdirmekle her şeyden önce iki cepheli savaştan kurtulmuş oldu ve bütün dikkatini Rusya cephesine topladı. Ancak özellikle Avrupa'da meydana gelen çok önemli olay ve gelişmelerin de etkisiyle, kısa süre içerisinde Rusya ile de barış antlaşması imzalandı (Bozkurt, 1986: 117).

Avusturya'ya göre askerî ve siyasî alanda daha iyi olan Rusya müttefikini savaştan çekilmesi ve Avrupa'da giderek yalnızlığa düşmesi üzerine 9 Ocak 1792'de Yaş Antlaşması imzalandı Böylece 1787'de I. Abdulhamid zamanında başlayan savaş 1792'de III. Selim döneminde noktalandı (Yalçınkaya, 2002: 111).

1791 yılındaki Zıştovi Antlaşması Osmanlı-Avusturya ilişkilerinin son safhasını oluşturduğu gibi ilişkilerin başlama döneminden itibaren geçen yaklaşık 300 yıllık dönem içerisinde önemli bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Zıştovi Antlaşması ile biten savaş son Avusturya-Osmanlı savaşı olmuştur. Bu tarihten sonra Osmanlı- Avusturya ilişkilerinde dostluk süreci başlamış ve XIX. yüzyıl boyunca devam ederek XX. yüzyılın başlarındaki cihan

---

¹¹Zıştovi (Svischlovy) kasabası, Rusçuk ile Niğbolu kasabaları arasında Tuna nehrinin sağ sahilinde bulunmaktadır.

harbinde iki devletin ittifak kurmasına yol açmıştır. Belirtilen bu dönem içerisinde Avusturya-Osmanlı politikasını takviye eden ve Osmanlı devlet adamlarına giriştikleri reformlar dâhil hemen her konuda destek veren bir tutum içinde bulunmuştur.

SONUÇ

Sonuç olarak, XVI. yüzyılın ikinci çeyreğinde Mohaç Meydan Muharebesi ile başlayan Osmanlı-Avusturya ilişkileri, XVIII. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir. Geçen bu uzun zaman zarfında iki devlet arasındaki münasebetlerde makalemizde belirttiğimiz üzere üç temel dönem göze çarpmaktadır. Bu dönemler, sadece Osmanlı-Avusturya ilişkileri açısından değil Osmanlı Devleti'nin dış dünyayla ilişkileri ve diplomasi anlayışının değişimiyle doğrudan ilgilidir. Bu açıdan bir devletin diğer devletlerle olan ilişkileri sürecini oluşturan diplomasi kavramı, siyasi ve askeri sürece paralel olarak değişim göstermiştir. Buna göre, Osmanlı dış politikasına ve diplomasisine yön veren ve Osmanlı'nın diğer devletlere bakış açısının değişmesine neden olan ilk olay 1606 tarihli Zıtvectoruk Antlaşması'dır. Bu tarihe kadar hiçbir devleti kendisi ile eşit haklara sahip olduğunu kabul etmeyen ve kendini bütün devletlerden üstün gören Osmanlı Devleti bu antlaşmayla Avusturya Roma İmparatoru'nun "Kaiser" olarak tanımış ve vergi maddesi kaldırılmıştır. Osmanlı diplomasi tarihinin dönüm noktalarından biri olan antlaşma ile Osmanlı diplomasi tarihinde ilk prestij kaybı meydana gelmiştir. Bu kaybı, dönemin sonlarında yaşanan II. Viyana bozgunu sonrasında 1699 tarihinde Kutsal İttifak devletleri olarak geçen devletler grubu ile imzalanan Karlofça Antlaşması takip etmiştir. Karlofça ile, Osmanlı tarihinde ilk toprak kaybı yaşandığı gibi, Osmanlı diplomasi tarihinde ve diğer devletler ile ilişkileri sürecinde oldukça önemli bir ilk yaşanmıştır. 1699 tarihli bu barış ile, Osmanlı tarihinde ilk defa yabancı bir devletin arabuluculuğu kabul edilmiştir. Ayrıca, Osmanlı literatüründe eski Moskof Prensi olarak adı geçen Rus Çarı'nın "Çarlık" ünvanı kabul edilmiştir. Yaşanan bu olay, Osmanlı Devleti için 1606 tarihli Zıtvectoruk Antlaşması'ndan sonraki ikinci önemli prestij kaybıdır.

Karlofça'dan sonra Osmanlı dış politikası önemli ölçüde değişmiş ve saldırgan savaş politikasını koruyamayan Osmanlı için uzun yıllar devam edecek olan savunma ağırlıklı bir savaş politikasının izleneceği yeni bir dönem başlamıştır. Bundan sonra dış politikada daimî dengeler göz önünde tutulmaya çalışılarak, tek taraflı politikalar yerine, diğer devletlere elçiler göndermek

XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasî İlişkileri

suretiyle diplomasi de diğer devletlerin de göz önüne alındığı yeni bir süreç başlamıştır. XVIII. yüzyıl boyunca devam eden bu süreç içerisinde Osmanlı Devleti, 1718 Pasarofça Antlaşması'yla kayıplarını arttırmış, 1739 Belgrad Antlaşması ile önemli telafilerde bulunmuştur. Bu arada siyasî ve askerî ilişkilerin değişimi iki ülkenin diplomasi anlayışını da etkilemiş ve Osmanlı diplomasi anlayışında önemli değişimler meydana gelmiştir. Daha önceleri casus oldukları düşünülen diğer devlet elçilerine daha dostane davranılmaya başlanmış ve elçilik ilişkileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, bu döneme kadar, Avrupa'da hâkimiyet kuran devletlere karşı politik ve diplomatik üstünlüğünü koruyan Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyılın sonlarına kadar hiçbir Avrupalı devlete sürekli elçi göndermemiştir. Ancak, 1739 Belgrad Antlaşması sonrası yaşanan gelişmeler Osmanlı diplomasisindeki değişim sürecini arttırmış ve 1791 tarihli Zıştovi ve 1792 tarihli Yaş Antlaşmaları'ndan sonra Osmanlı ilk kez yabancı bir devlete sürekli kalmak şartıyla elçi göndermiştir.

Tüm bu gelişmeler, Osmanlı Devleti'nin eski güç ve otoritesini kaybettiğini gösterdiği kadar, yabancı saydığı dış dünyayı ve Avrupa'da yaşanan gelişmeleri yerinde ve zamanında, doğru olarak öğrenebilmesi açısından oldukça önemlidir. Sonuç olarak, 1526'da başlayan Osmanlı-Avusturya ilişkileri, 1547 tarihli ilk yazılı antlaşma ile diplomatik alana kaymış ve bu süreç 1791 Zıştovi Antlaşması'yla sona ermiştir. Aradan geçen bu uzun dönemde iki ülke arasındaki ilişkilerin boyutu sürekli olarak değişmiş ve bu yaşanan bu değişimler, sadece Osmanlı-Avusturya ilişkilerini değil, iki ülke arasındaki yapılan antlaşmalar sayesinde Osmanlı diplomasi anlayışının da değişimine neden olmuştur.

KAYNAKLAR

I. ARŞİV KAYNAKLARI

A. Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

1. Hatt-ı Hümayûn Tasnifi (HH) nr. 1428/58472.

2. Divân-ı Hümayûn ve Bâb-ı Âsafî Defterleri

a. Divân-ı Hümayûn, Nâme-i Hümayûn Defterleri (A. DVNS. NMH.

d.)

nr. 8.

b. Divân-ı Hümayûn, Mühimme Defterleri (A. DVNS. MHM. d.)
nr. 142, 147.

c. Bâb-ı Âsafî, Düvel-i Ecnebiye Defterleri (A. DVNS. DVE. d.)

Nemçe Ahidnâme Defteri, nr. 57/1; 59/3.

II. DİĞER KAYNAKLAR

A. KİTAPLAR

- A.SEVİM-Y.Yücel (1989). *Türkiye Tarihi*, III, Ankara: TTK. Yayınları.
- AKTEPE, M. Münir (1989). *Mehmed Emin Beyefendi (Paşa) 'nin Rusya Sefareti ve Sefaretnâmesi*, Ankara: TTK. Yayınları.
- ALTUĞ, Uğur (2001). *1740-1755 Tarihli Ecnebi Defterlerine Göre Osmanlı-Avusturya Münasebetleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BEYDİLLİ, Kemal (1985), *Büyük Friedrich ve Osmanlılar*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, nr. 3212.
- _____ (1984). *1790 Osmanlı-Prusya İttifakı, Meydana Gelişi, Tatbiki ve Tahlili*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- BOZKURT, Nurgül (1994). *1699-1736 Tarihli Ecnebi Defterlerine Göre XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı-Avusturya Münasebetleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇELİKER, Fahri (t.y). *Avusturya'nın ve Türk Avusturya İlişkilerinin Tarihçesi*, TTK. Ktph. nr. 63314.
- DANIŞMEND, İ. Hami (1971-72). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, IV, İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- DUKAKİN-ZÂDE, Feridun (1928). *1736-1739 Türk-Avusturya Rus Seferi*, (71 Nolu Askeri Mecmua İlavesi) Sa: 12, İstanbul: Askeri Matbaa.
- ERBAKAN, Cevat (1832). *1736-1739 Osmanlı Rus ve Avusturya Savaşları*, İstanbul: Askeri Matbaa.
- ERİM, Nihat (1953). *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, I, Ankara: TTK. Yayınları.
- FERİDUN AHMED BEY (1274-75). *Münşeatü's-selâtin*, I, II, İstanbul.
- HAMMER, J. V. (1998). *Osmanlı Devleti Tarihi*, II, V, VI, İstanbul: Kapı Yayınları.
- KOÇU, R. Ekrem (1934). *Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar 1300-1920 ve Lozan Muahedesi*, İstanbul: Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi.
- KURAT, Akdes Nimet (1990). *Türkiye ve Rusya*, Ankara: TTK. Yayınları.

XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasî İlişkileri

KURTARAN, Uğur (2009). *Osmanlı Avusturya Diplomatik İlişkileri 1526-1791*, Kahramanmaraş: Ukde Yayınları.

MEHMET SÜREYYA (1996). *Sicill-i Osmanî*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

MUAHEDAT MECMUASI (1294-96). IV-V.

MUSTAFA MÜNİF (t.y). *Fetihnâme-i Belgrad*, Süleymaniye Ktph. Esad Efendi Ksm. nr. 365513, Var. 26a-48a.

MUSTAFA HATTİ EFENDİ (1999). *Viyana Sefaretnâmesi*, (Haz. Ali İbrahim Savaş), Ankara: TTK. Yayınları.

RAGİP PAŞA (t.y). *Fetihnâme-i Belgrad*, Var. 11a-37a.

ROİDER, Karl (1982). *Austrias Eastern Questions 1700-1790*, New Jersey: Princeten University Press.

SELÂHİ (t.y). *Zapt-ı Vekayi-i Yevmiye*, Ün. Ktbh. TY. nr. 2518, Var. 64b-68a

SERTOĞLU, Mithat (1962). *Resimli Haritalı Mufassal Osmanlı Tarihi*, V, İstanbul: Güven Yayınevi.

Stanford J. SHAW- Ezel Kural Shaw (1994). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, I, (Çev. Mehmet Harmancı), İstanbul: E Yayınlar.,

ŞEMDANİZÂDE FİNDİKLİLİ SÜLEYMAN EFENDİ (1974). *Mür'it-Tevarih*, I, (Haz. M. Münir Aktepe), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1988). *Osmanlı Devleti Tarihi*, III-V, Ankara: TTK. Yayınları.

ÜNAL, Tahsin (1974). *Türk Siyasi Tarihi, 1700-1958*, İstanbul: Kemer Yayınları.

VAK'ANÜVİS SUPHÎ MEHMET EFENDİ (2007). *Suphî Tarihi*, (Haz. Mesut Aydın), İstanbul: Kitabevi Yayınları.

YILMAZ, Ömer Faruk (1999). *Belgelerle Osmanlı Tarihi*, III, İstanbul: Osmanlı Yayınevi.

B. MAKALELER

AKTEPE, M. Münir (1979). "Nevşehirli İbrahim Paşa", *İA*, VI, s. 344-349.

_____ (1985). "Mahmud I", *İA*, VII, s. 158-165.

BAYSUN, Cavid (1979). "Ahmed II", *İA*, I, s. 547-557.

_____ (1989). "Belgrad", *İA*, III, s. 475-485.

BOZKURT, Rıza (1996). “1787-1792 Osmanlı-Avusturya ve Rus Savaşları Zıstovi ve Yaş Antlaşmaları ile Bu Savaşlardan Alınan Dersler”, *Askeri Tarih Bülteni*, Sayı: 20, s.

BENDA, Kalman (1975). “XV. Asırda Osmanlı-Macar Münasebetleri”, *İ. Ü. T. D.* Sayı 28, s. 53-83.

DAVİD, Geza (1992). “Budin”, *DİA*, VI, s. 456-467.

EL HAJ, Rıfa’at A. Abou (1999). “Karlofça’da Osmanlı Diplomasisi II”, *Tarih ve Toplum*, Sayı 192, s. 359-365.

İLGÜREL, Müçteba (1993). “III. Osman, III. Mustafa”, *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, XI, Çağ Yayınları, s. 586-593.

_____ (1989). “Kanuni Sultan Süleyman”, *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, XI, Çağ Yayınları, s. 32-45.

İNALCIK, Halil (1993). “Mehmet II”, *İA*, VII, s. 510-520.

KÖSE, Osman (2002). “Kırım’ın Ruslar Tarafından İşgâl ve İlhakı”, *Türkler*, XVII, (Ed. Güler Eren), Yeni Türkiye Yayınları, s. 349-360.

_____, (1992). “XVIII. Yüzyıl Osmanlı Rus Münasebetleri”, *Osmanlı*, XI, (Ed. Güler Eren), Yeni Türkiye Yayınları, s. 536-549

SAVAŞ, Ali İbrahim (1996). “Tahrir-i Ahmed Merami Efendi (Azak Muahhiddi Ahmed Merami Efendi’nin 1740-1741 Sınır Tespit Çalışmaları)”, *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, XVI, Sayı 20’den ayrı basım, s. 219-253.

_____ (1999). “Genel Hatlarıyla Osmanlı Diplomasisi”, *Osmanlı*, I, (Ed. Güler Eren), Yeni Türkiye Yayınları, s. 643-659.

_____ (2002). “Osmanlı Devleti İle Habsburg İmparatorluğu Arasındaki Diplomatik İlişkiler”, *Türkler*, IX, (Ed. Güler Eren), Yeni Türkiye Yayınları, s. 555-566.

_____ (1997). “Osmanlı Diplomasisinde El-Kadimu Yüzaru Kaidesi”, *Tarih Enstitüsü Dergisi (Prof. Dr. M. Münir Aktepe’ye Armağan)*, s. 431-457.

_____ (1992). “XVIII. Asırda Osmanlı Avusturya İlişkileri”, *Askeri Tarih Bülteni*, Sayı 32, s. 23-54.

TANSEL, Salahaddin (1946) “Büyük Friedrich Devrinde Osmanlı-Prusya Münasebetleri Hakkında”, *Belleten*, C. X, S. 37, s. 133-166.

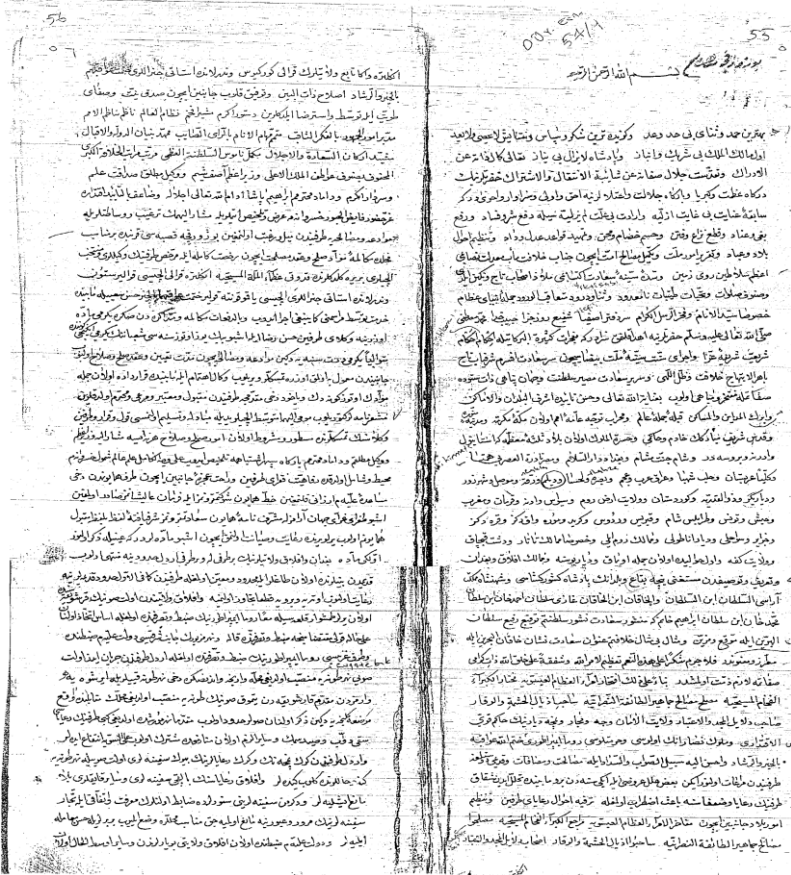
TUKİN, Cemal (1964). “Pasarofça”, *İA*, VI, s. 514-523.

VOCELKA, Karl (1977). “Osmanlı Avusturya Çekişmelerinin Dahili Etkileri”, *Tarih Dergisi*, Sayı XXXI, s. 15-25.

YALÇINKAYA, M. Alaadin (2002). "XVIII. Yüzyıl: İslahat, Değişim ve Diplomasî Dönemi (1703-1789)", *Türkler*, XII, (Ed. Güler Eren), Yeni Türkiye Yayınları, s. 479-511.

EK: Pasarofça Antlaşması Metni (BOA. Nemçelü Ahidnâmesi nr. 57/1, s. 55-61)

بما برزنت مقبول و حساب کرد که یکی علمه با سون اخلاله قایلند که بره نابوب
 کن اذدرانه آخلای اجنه اسکان اولان برده و حق شکرین طرخیین تمز اولان
 اذره علمه منقیده اولان فی و تیزه دوزن و حجاب و وینتند قلماده اولان
 مودعی کا اها تم و سا جتا اذ ارایه بر کنز بی راه که مکن حین کمال فطن
 اشیو موله اول طرفین حقین اولان و کونده قیده سکه وقت و نایزنده لوزن
 و کله سومیه که جهلعت قلمه قیقرا اذ ا من شیوه صود بولوب که ای کمال
 طبات اولان برده رفت و دبا ارایه تیرول قریس و قریس و قریس اولان
 و علمه وقتین اولان که حد طرفین قیاده اولان بر اولان سینه و تمیزین
 دند و تمیز اولان و طرفینک بها یاسی امان سکه دور و دوزن کل بعد اولان
 کونده کزشته نمایانیه و طرفینک به خاطر کز برجهل و ریخت دیند اولان
 جهل زلفی حق اولان دفع اولان لندینی ماه و نژاده مع نکت سرد و تفریق
 تیا بعد دعوی و نایز کله اولان قیاس اولان منقیدت لایع و بیخبر هائل
 و محرم طبع و سلجه سینه برینه دعوی و زاده بر طرفین دستک سرتیق تیار اولان
 سابع کله بعد اشباع و حق و هول دسته بره و نایز اولان تویق تکی اولان
 و طرفینک و معا یه اولان اولان اولان طبع و سلامتی کز کز و نژاده لندینی
 نظام دیر لکن طرفینک کله دیر کوه صوابه سیکری اولان اولان اولان
 نظمی سوسنی آستانه خلاف و بدقول تیار کن بر نه وقت سقیله و کز
 فعلی جان و تیار اولان و بر و بر تیار اولان بر نه وقت سقیله و کز
 خیز اولان و بر و بر تیار اولان بر نه وقت سقیله و کز
 خیز اولان کله اذ ا ماه و معا یه تکی کله اولان اولان اولان
 اذ ا ماه رسته و کس و معا یه تکی کله اولان اولان اولان
 اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 اقام اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 جهل اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 امتیاز حق اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 این تکی اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 شرم با با سوسنی اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 سندن کز و بر و بر تیار اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 و نسیان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 لمزین اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 شور و رنج باون کله اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 همه اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 تجویز اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 بولوب اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 دیند اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 ستم اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 صیوان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 مصلح اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان

بما برزنت مقبول و حساب کرد که یکی علمه با سون اخلاله قایلند که بره نابوب
 کن اذدرانه آخلای اجنه اسکان اولان برده و حق شکرین طرخیین تمز اولان
 اذره علمه منقیده اولان فی و تیزه دوزن و حجاب و وینتند قلماده اولان
 مودعی کا اها تم و سا جتا اذ ارایه بر کنز بی راه که مکن حین کمال فطن
 اشیو موله اول طرفین حقین اولان و کونده قیده سکه وقت و نایزنده لوزن
 و کله سومیه که جهلعت قلمه قیقرا اذ ا من شیوه صود بولوب که ای کمال
 طبات اولان برده رفت و دبا ارایه تیرول قریس و قریس و قریس اولان
 و علمه وقتین اولان که حد طرفین قیاده اولان بر اولان سینه و تمیزین
 دند و تمیز اولان و طرفینک بها یاسی امان سکه دور و دوزن کل بعد اولان
 کونده کزشته نمایانیه و طرفینک به خاطر کز برجهل و ریخت دیند اولان
 جهل زلفی حق اولان دفع اولان لندینی ماه و نژاده مع نکت سرد و تفریق
 تیا بعد دعوی و نایز کله اولان قیاس اولان منقیدت لایع و بیخبر هائل
 و محرم طبع و سلجه سینه برینه دعوی و زاده بر طرفین دستک سرتیق تیار اولان
 سابع کله بعد اشباع و حق و هول دسته بره و نایز اولان تویق تکی اولان
 و طرفینک و معا یه اولان اولان اولان طبع و سلامتی کز کز و نژاده لندینی
 نظام دیر لکن طرفینک کله دیر کوه صوابه سیکری اولان اولان اولان
 نظمی سوسنی آستانه خلاف و بدقول تیار کن بر نه وقت سقیله و کز
 فعلی جان و تیار اولان و بر و بر تیار اولان بر نه وقت سقیله و کز
 خیز اولان و بر و بر تیار اولان بر نه وقت سقیله و کز
 خیز اولان کله اذ ا ماه و معا یه تکی کله اولان اولان اولان
 اذ ا ماه رسته و کس و معا یه تکی کله اولان اولان اولان
 اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 اقام اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 جهل اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 امتیاز حق اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 این تکی اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 شرم با با سوسنی اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 سندن کز و بر و بر تیار اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 و نسیان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 لمزین اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 شور و رنج باون کله اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 همه اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 تجویز اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 بولوب اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 دیند اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 ستم اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 صیوان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان
 مصلح اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان اولان

